

ГЕОГРАФИЈА (основна и средња школа)

У оквиру друштвене географије, посебно у средњој школи, ученици могу урадити анализу распрострањености корупције по државама у свету. Као увод у активност, наставник треба да представи индекс перцепције корупције јавног сектора (CPI), меру која се изражава у распону од 0 до 100 поена (више поена значи нижи ниво корупције) и која се утврђује дефинисаном методологијом која је за све земље света иста (неки од показатеља су број пријављених случајева корупције, број осуда, број текстова у медијима на ову тему, усвојени закони, најаве политичара и слично). Међу земљама које имају најнижи ниво корупције су Данска, Финска, Сингапур, Нови Зеланд, а највиши имају Јужни Судан, Сомалија, Сирија, Венецуела. Ученици треба да пронађу како се на листи индекса перцепције корупције котира Србија (за 2024. годину Србија је са 35 бодова била на 105. месту од 180 држава), какав је тренд последњих година и да то повежу са документом *Стратегија за борбу против корупције Републике Србије*. На основу тога ученици могу на географској карти света да идентификују регионе у којима је корупција нижа или виша и да продискутују о могућим факторима који утичу на то (степен демократичности, ратна дешавања, традиција, религија, мере за санкционисање корупције...).

МАТЕМАТИКА (основна и средња школа)

Иако овај предмет својим садржајем нема експлицитне везе са корупцијом, могу се осмислити задаци који у текстуалном делу користе неке појмове из те области и подстичу ученике да промишљају о неетичности те појаве. Наставник треба да припреми задатак који је примерен математичком знању ученика и након његовог решавања да одвоји време за разговор у коме би ученици имали прилику да изнесу како су разумели његову етичку поруку и последице. У наставку је дат пример како би могао да изгледа један такав задатак за ученике шестог и старијих разреда.

Општина је расписала тендер за асфалтирање 10 километара пута. Према реалним тржишним ценама трошак асфалтирања једног километра пута износи 50.000 евра. Међутим, компанија која је добила посао фактурисала је цену од 85.000 евра по километру у договору са локалним званичником, који је заузврат примио мито у висини од 10% укупне вредности посла. На основу ових података треба израчунати:

1. Колико новца је стварно требало да кошта асфалтирање 10 километара пута?
2. Колико је укупно плаћено према фактури?
3. Колико евра је износило мито који је добио локални званичник?
4. Колика је разлика између стварних и фактурисаних трошкова, колика је штета?
5. Колики проценат укупне разлике иде на мито?

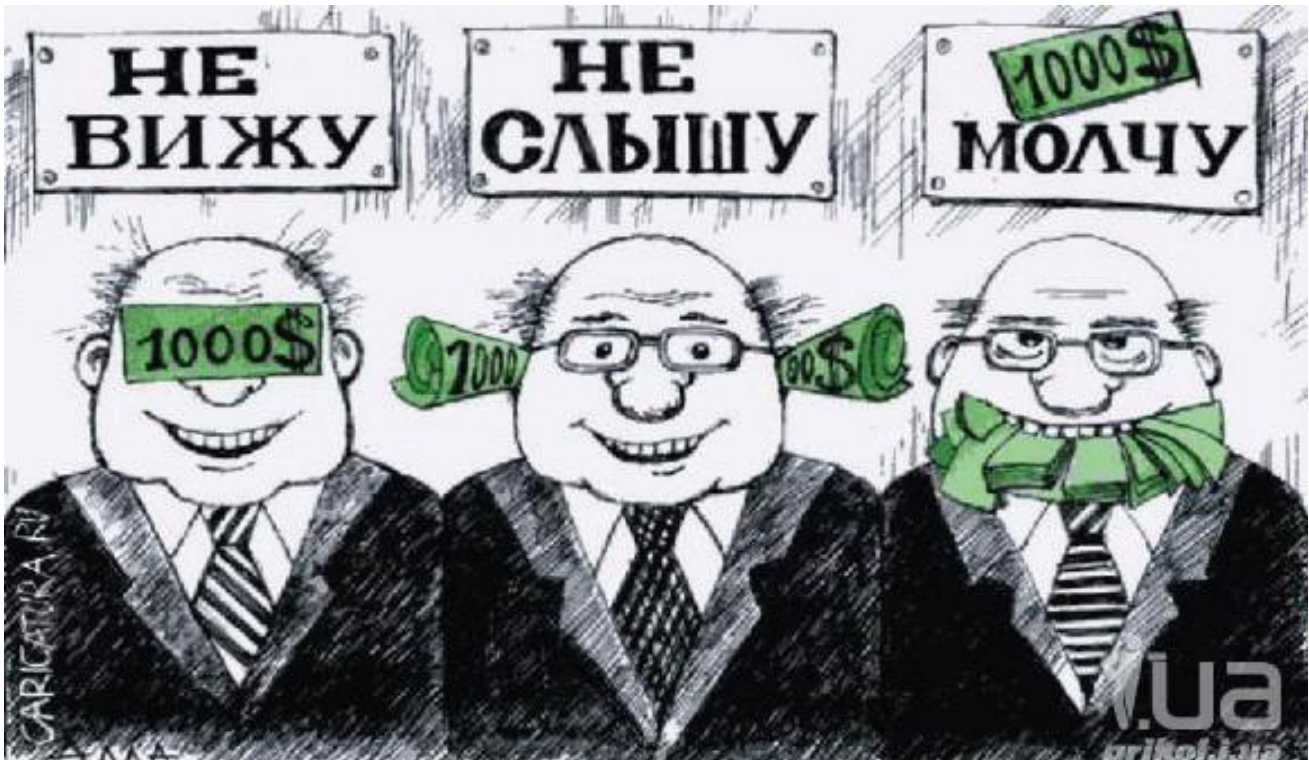
Решења:

1. Реална цена: $10 \times 50.000 = 500.000$ евра
2. Фактурисана цена: $10 \times 85.000 = 850.000$ евра
3. Мито (10% од фактурисане цене): $0,10 \times 850.000 = 85.000$
4. Штета: $850.000 - 500.000 = 350.000$ евра
5. **Процент за мито:** $(85.000 : 350.000) \times 100 = 24,29\%$

Напомена: овај задатак одговара ученицима 6. разреда и старијим.

ЛИКОВНА КУЛТУРА (основна и средња школа)

У оквиру наставе ликовне културе ученици се могу ликовно изражавати на тему корупције, али уколико су претходно упознати са карактеристикама и облицима те друштвене појаве. На пример, могу у мањим групама да прикупе податке о корупцији и да направе плакат којим би послали поруку „Стоп корупцији!“.

Осим ликовног изражавања, рад на тему корупције може се реализовати и у оквиру садржаја предмета који је у програму назван Споразумевање сликом и чији је кључни појам тумачење садржаја слике. То се може реализовати тако да ученици добију нпр. карикатуру или плакат у вези са корупцијом и сродним појавама са задатком да искажу утиске о опаженом, која осећања слика изазива и како су разумели шта је аутор тиме желео да каже. При избору слике треба имати у виду узраст ученика и њихово животно искуство. Слика испод је довољно инспиративна за ученике да чак и са скромним познавањем коруптивних радњи могу да тумаче њен садржај.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

(основна и средња школа)

Прегледом стандарда образовних постигнућа и појединачних програма наставе и учења по разредима за предмет Физичко и здравствено васпитање може се видети да се тематика корупције може природно уградити у образовно-васпитни рад са ученицима. Основ за то налази се у чињеници да су (не) ферплеј и злоупотреба психоактивних супстанци и допинг средстава добили велику пажњу у програмима за овај предмет, а то су врло распрострањене коруптивне активности у спорту. Оне су коруптивне јер особа тиме жели да добије оно што јој не припада, и тим неетичким понашањем доприноси неправди и неједнакости. Морал у спорту је врло важан јер прави спортиста се никада у борби не служи нечасним средствима. Ферплеј се у основи састоји у поштовању правила, поштовању судија и поштовању противника. За увођење ученика у ову тематику може се организовати дискусија о значењу части, ферплеју и последицама тога да се до успеха дође на непоштен начин и могла би се водити под насловом *Купио је победу, а изгубио образ*.

Наставници треба да планирају активности које воде ка остварењу следећих исхода образовног циклуса: *Критички се односе према употреби психоактивних супстанци, допинга и енергетских пића и Примењују принципе толеранције и ферплеја у физичкој активности и спорту*.

Имајући у виду узраст ученика и њихово интересовање за спорт, с правом се може тврдити да им се појава корупције у друштву најлакше може приближити у оквиру овог предмета. До ученика долазе информације о аферама у спорту као што су намештање мечева, продаја утакмица, допинг спортиста, различити видови притисака на судије и сл. Наставник може изабрати оне које му дају највише простора за анализу и дискусију. У примерима треба приказати корупцијске скандале у којима су учествовали и спортисти, али и други бројни спортски и неспортски радници који некада неоправдано профитирају на рачун спорта и спортиста.

На пример, чувени бициклиста Ленс Армстронг је после вишегодишњих нагађања да узима недозвољена средства 2012. године и формално оптужен. Суспендован је доживотно, изгубио је седам титула на Тур де Франсу и олимпијску медаљу и није се жалио на пресуду. Као пример за рад може се искористити и догађај у Кошаркашком савезу Србије (КСС) из 2024. године, када су двојица кошаркаша проглашена одговорним за кршење више одредаба Интерних прописа ФИБА. Тада је КСС објавио да остаје доследно посвећен очувању интегритета кошарке и примени принципа ферплеја и да ће наставити да предузима све

неопходне мере у циљу спречавања и санкционисања свих облика манипулације, недозвољеног утицаја и корупције у кошарци. Ученицима би могао бити интересантан и пример у коме се показује да и у најпопуларнијем спорту на свету, како се то често каже за фудбал, има и највише неетичког понашања. Постоје званични подаци специјализоване фирме за прикупљање података и анализу спортских података (Спортрадар) да је у току 2023. године, на глобалном нивоу, од 1.329 потенцијално нерегуларних мечева чак 880 идентификовано у фудбалу. Намештање резултата утакмица тесно је повезано са илегалним клађењима на којима појединци, којима је унапред познат резултат, могу добити велике суме новца. Погодни су и примери у којима су утврђене коруптивне радње при избору која ће држава добити неко такмичење (нпр. мито за чланове Међународног олимпијског комитета како би Олимпијске игре добио Бразил 2016. године), или малверзације, проневере везане за продају ТВ права за пренос великих спортских догађаја (нпр. ФИФА корупцијски скандал 2015), или утицај клубова на избор судија (нпр. у Италији 2006, клубови Јувентус и Милано).

Како у свакој школи постоје ученици који имају и лично искуство у бављењу спортом, наставник их може замолити да са одељењем поделе неке ситуације неетичког понашања које су и сами доживели или су за њих чули, као и да представе последице таквог понашања. Често се дешава да млади момци и девојке иако имају одличне резултате, не буду изабрани за такмичење, репрезентацију, клубове јер су њихова места попуниле особе које имају слабије резултате, али су деца нпр. спонзора, познатих спортских радника, политичара.

Кроз рад на оваквим примерима ученици треба да се упознају са распрострањеношћу и разноврсношћу коруптивних радњи у спорту, али и да сагледају штету које оне производе како за појединце (нпр. талентовани млади спортиста напушта спорт јер је разочаран) тако и за цело друштво (нпр. уместо да се новац од улазница инвестира у бољу опрему спортиста, он се слива у џепове моћника у клубовима) и по углед спорта.

БИОЛОГИЈА И ХЕМИЈА (основна и средња школа)

На први поглед у овим предметима нема садржаја који би се могли повезати са корупцијом, међутим веза је индиректна и произлази из чињенице да су ови предмети прави представници егзактних наука, а у науци такође има корупције. Иако се наука, посебно природне науке, често идеализује као објективна и непристрасна област, научно окружење није имуно на неетичко понашање. Оно подразумева злоупотребу научних метода, ресурса, академског положаја, резултата истраживања или нечег другог ради личне користи. У овом случају то не мора бити новац, али може бити ауторство над неким проналаском или стручним радом или добијање боље позиције. Међу чешћим коруптивним радњама у науци су: добијање титуле доктора наука на основу рада који је плагијат; „плаћено” објављивање радова у стручним часописима без одговарајуће рецензије, као и сукоб интереса када је научник истовремено и на некој функцији у власти. Дефиницију корупције испуњава и поступак научника који ради прикупљања података за сопствено истраживање не обавештава људе о томе да су учествовали у истраживању, што је неморално.

Многи сматрају да је корупција у науци повезана са чињеницом да су научна истраживања скупа и да их све чешће финансирају велике корпорације, често хемијске и фармацеутске, које себи дају за право да цензуришу резултате науке који им не иду у прилог. На пример, стварна открића научника говоре да неко средство или лек немају жељено дејство и да нема потребе да се производе и продају, али финансијер захтева да се тај податак не објави како би се наставила њихова производња.

Оправданост да се са ученицима ради и на овом аспекту корупције је у томе што она можда није највидљивија, али може бити најопаснија јер директно може утицати на здравље људи, биљака, животиња или животно окружење. Зато је важан кодекс части у науци, као и јасни механизми пријављивања неетичког понашања.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА (основна школа)

Како је циљ овог предмета, између осталог, изградња одговорног односа према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, он пружа простор да се са ученицима ради на анализи последица корупције у оквиру технике и технологије. То се најлакше може реализовати ако се ученицима представе истинити догађаји. На пример, може се искористити пример велике трагедије 2023, када је Турску погодио јак земљотрес и када је погинуло између 43.000 и 46.000 људи, преко 100.000 је било повређених, а огроман број људи је остао без домова. Тако велико страдање последица је ситуације да су се зграде рушиле као да су направљене од карата иако су углавном биле нове или су биле скоро реновиране и лепо су споља изгледале. Истрагом је утврђен узрок – штедело се на њиховој изградњи, градило се брзо и са јефтиним материјалима и нису поштовани грађевински прописи. То је довело до тога да се спратови вишеспратница урушавају један у други. У Јапану су земљотреси чести и јаки, али последице нису тако страшне јер се о свему строго води рачуна, почев од материјала који се користи, преко поштовања стандарда градње и законске регулативе, до обуке грађана о томе како се правилно понашати у таквим ситуацијама. Њихов мото је да се зграде не руше због земљотреса, већ због лоше градње.

Коруптивне радње су допринеле и у случају пожара у Северној Македонији 2025, када је погинуло 59 особа, а преко 150 је било повређено, углавном младих, у дискотеци у месту Кочани. Било је више узрока за настанак ове несреће али су многи повезани са неким обликом корупције. Иако је пожар изазвала пиротехника која је запалила плафон, он је заправо настао зато што је клуб радио без дозволе и није испуњавао прописом дефинисане услове безбедности (био је саграђен од материјала који лако гори, није имао противпожарну заштиту, имао је само један излаз...). Осим тога, у клубу је било много више људи него што је било дозвољено, па је излазак услед пожара био отежан. Било је продато 250 улазница, а у клубу је у тренутку пожара било око 500 људи. Према неким изворима и много више јер су чувари на улазу пуштали и оне без карте ако би им понудили паре. Уз то, у клуб је унето много пиротехнике иако је то забрањено, али уз подмићивање и то је било могуће. Након истраге подигнута је оптужница за 34 физичка и три правна лица за тешко кривично дело против јавне безбедности. Одговорност је утврђена на више нивоа, од власника клуба до државних институција које су такво стање толерисале годинама.

Осим ових драстичних примера у којима је страдало много људи, ученицима треба представити и оне који су врло распрострањени, а у вези су са потрошњом јавних средстава, при чему нема људских жртава, али се неоправдано много троши порески новац грађана,

односно јавна средства се одливају у приватне џепове. Ученицима треба објаснити шта су јавне набавке, тендери и како се ту појављује корупција (погледати пример задатка из математике). Јавна набавка је погодно тло за корупцију јер се ради о великим износима и постоје могућности да се новац преусмери ка приватним интересима. Ту су најчешћи облици корупције: намештање тендера (услови тендера се пишу тако да одговарају одређеној фирми), фиктивна конкуренција (више фирми учествује, али су се унапред договориле ко ће колико пара тражити тако да једна буде најбољи понуђач), прекорачење трошкова (посао се додељује фирми која је понудила најнижу цену, али се у току рада уз образложење ти трошкови увећавају чак неколико пута), сукоб интереса (особа која учествује у раду комисије за доделу тендера има личне везе са фирмом која добија посао), недостатак контроле како се новац троши. Ове коруптивне радње не само што доводе до лоших јавних услуга (нпр. до лоших путева, тунела, мостова, некавалитетне опреме у болницама итд.) и великог губитка јавног новца већ стварају дугорочне штете које се препознају у губитку поверења грађана у институције. Рад на овој тематици треба поткрепити конкретним локалним и глобалним примерима. Ученици ће најлакше разумети примере у којима се говори о разним реконструкцијама, изградњи, техничком одржавању и другим пословима који се поверавају фирмама које иако немају искуство ни капацитет за тај обим и рокове посла, ипак га добијају на тендеру за јавне набавке уз помоћ различитих коруптивних радњи. У тим околностима често се дешава да урађени посао не само што не вреди колико је плаћен, не само што је пробијен планирани рок рада већ врло брзо показује своје недостатке (пукотине на новоизграђеном путу, пад фасаде, спирање боје и сл.), што захтева нове трошкове да би се то поправило. Да би рад на овој теми био заокружен, ученицима треба представити начине борбе против корупције у јавним набавкама, као што су транспарентност, појачан надзор итд. али, за потребе овог предмета, најважније је постићи да разумеју колико је важно држати се стандарда струке, предвиђених процедура и важећих закона у области технике и технологије.

ПСИХОЛОГИЈА (средња школа)

Психологија има велики простор за рад на корупцији, што се препознаје већ у самом циљу предмета који предвиђа *да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити изградњу психолошке писмености како би боље разумео сложеност, разноврсност и развојне аспекте психичког функционисања људи у био-социо-културном контексту, повећао капацитет суочавања са изазовима свакодневног живота и преузео одговорност за очување менталног здравља, функционисање у заједници и наставак школовања. Проучавање корупције кроз призму психологије треба, пре свега, да обезбеди ученицима разумевање тога шта су идентитет и интегритет јер особе са интегритетом препознају коруптивно деловање, у њему не учествују, показују спремност да такво понашање јавно критикују, али и боље препознају психолошке узроке корупције. Ови захтеви се уклапају у један од исхода из програма предмета Психологија који гласи: *користи психолошка знања у анализи сопствених искустава и односа, друштвених прилика, уметничких дела.**

Рад на идентитету и интегритету је саставни део програма овог предмета и база за проучавање психичког живота човека. Не само што су сличне речи, па се неретко мешају, ова два појма су у великој мери повезана. Идентитету је неопходан интегритет да би га одржавао константним. У Референтном оквиру интегритет заузима важно место, а дескриптори га ближе одређују *као капацитет особе да се бори за своје принципе и моралне вредности и да не одустаје лако; да има доследност у понашању; да показује отпорност на групни притисак који захтева да одустане од својих моралних вредности и да има спремност да се супротстави неправди, непоштењу, неодговорности.* За рад на овом садржају погодна је користити биографије особа са интегритетом. На пример, ученици могу прочитати биографију Нелсона Менделе и разменити утиске о особи која је провела 26 година у затвору због борбе против апартејда и која је након ослобођења уместо освете заговарала помирење и изградњу демократског друштва и која је остала доследна принципима правде и једнакости након што је постала председник Јужноафричке Републике.

Када је реч о психолошким узроцима корупције, са ученицима треба радити на личним особинама људи (ауторитарност, егоцентричност, недостатак емпатије, ниска морална зрелост), на когнитивној дисонанци, када људи често рационализују неморална дела („сви то раде”, „систем је неправедан”, ...), али и на конформизму и послушности у односу на ауторитет, када је у групи нормализовано неетичко понашање и људи у томе налазе оправдање за своје неморално понашање. Затим, може се дискутовати о друштвеним факторима корупције, као што су социјални и групни притисак, улога моћи где се преузимањем неких

функција, нпр. политичких, доводи до смањења личне одговорности, и наравно о социјалном учењу кад млади виде да одрасли захваљујући неетичком понашању напредују у друштву и уче да је то прихватљиво, па чак и пожељно понашање. О корупцији се у оквиру овог предмета може разговарати и из угла емоција, мотива, вредности, ставова. Људи некада предузимају коруптивне радње из страха и несигурности како не би изгубили посао или статус, а то је област емоција. Код неких особа је главни мотивациони фактор стицање материјалног добра и та похлепа „побеђује” моралне вредности. Када се говори о вредностима, може се представити Колбергова теорија развоја моралности. Циљ свих активности на ову тему треба да буде разумевање психолошких фактора који подстичу корупцију, развијање критичког става према неетичком понашању и увиђање значаја личне одговорности и етичког расуђивања.

СОЦИОЛОГИЈА (средња школа)

Тематика корупције, иако се може повезати са многим предметима, ипак највише припада социологији као науци која проучава друштво, друштвене односе, групе, институције и понашање људи у друштвеном контексту. У великој мери се ослања на сазнања психологије, посебно социјалне, јер групе и друштво чине појединци. Предност предмета Социологија у средњој школи је што се изучава у завршном разреду, када су ученици зрелији и са богатијим животним искуством, што омогућава да се друштвени феномени детаљније проучавају. Међутим, иако је то тачно, образовноваспитни рад на ову тему не може се ослонити само на овај предмет, већ мора започети много раније, коришћењем међупредметног и спиралног приступа да би се у оквиру социологије заокружио.

Као и код психологије, и овде циљ предмета указује на то колико се рад на корупцији природно уклапа у програм предмета Социологија. Циљ учења је да кроз овладавање основним социолошким појмовима, теоријама, концептима и принципима оспособи ученике да разумеју сложеност и разноврсност функционисања друштва на локалном и глобалном нивоу, факторе који делују у друштву и њихову међузависност ради развијања знања, вештина и ставова неопходних за одговорно и успешно учешће у друштвеном животу, критичко и конструктивно промишљање о односу појединца, институција и друштва, о проблемима савременог глобалног и српског друштва, начинима на који они настају и како се могу решавати. У складу са овим циљем корупцију у оквиру предмета Социологија треба посматрати као друштвену девијацију и повезати је са моћи, политиком, друштвеним институцијама.

Кроз примере наставник може ученицима приближити коруптивне радње у различитим аспектима друштва и повезати са садржајем предмета као што су: норме и вредности; обичај, морал и право; друштвене улоге и положај; бирократске организације; друштвене институције; друштвена неједнакост; појам рада; новац; тржиште; политика; моћ, власт, држава; обележја правне државе и владавине права; девијантност друштва.

За рад на корупцији треба избегавати класична предавања и испитивања и више користити студије случаја, анализу текста, дискусије, критичко промишљање и сл., на основу чега ученици сами могу изводити закључке о природи те појаве, њеним узроцима и начинима борбе. Као помоћ наводимо неколико могућих питања за разговор са ученицима на ову тему: Да ли је корупција последица сиромаштва или културе? Да ли се корупција може оправдати? Да ли бисмо сви чинили коруптивне радње кад бисмо знали да нас нико неће открити? Да ли људи бирају да буду корумпирани или их систем тера на то? Да ли медији могу бити оружје у борби против корупције? Да ли је особа која не даје мито у корумпираном друштву

глупа или храбра? Да ли политичари служе народу или себи? Корупција у свету и Србији – сличности и разлике? Да ли млади имају снаге да се супротставе корупцији или ће се уклопити у лошу праксу? Да ли и како религије третирају корупцију?

При избору примера корупције из различитих области живота једне заједнице наставник ће бирати оне који су или распрострањени, или ученицима блиски, или скривени итд., наравно имајући у виду њихов узраст и животно искуство. На пример, то могу бити примери из области здравства, економије, саобраћаја итд. У њиховој обради добро је држати се неколико корака како би ученици стекли заокружену слику о коруптивној радњи. Ти кораци могу бити: одређивање шта је у том примеру проблем, да ли ту има корупције и ако је има, која коруптивна радња је у питању; идентификовање учесника коруптивне радње; промишљање о узроцима таквог понашања; предвиђање могућих последица; дискусија о могућим начинима реаговања појединаца и институција и шта треба радити да се такве појаве предупреду.

Имајући у виду узраст ученика (18 година, неки од њих су већ стекли возачку дозволу или раде на томе), као прикладан пример може се навести корупција у саобраћају и њене последице по безбедност саобраћаја. То је посебно прикладно ако се има у виду да млади више страдају од саобраћаја него од болести. Од ученика се може тражити да наведу шта мисле које се све врсте коруптивних радњи могу појавити у саобраћају. Циљ је да се дође до тога да их има више, али да су најчешће: давање мита полицајцу како би се избегла казна; куповина возачке дозволе без полагања возачког испита; нелегално издавање саобраћајних

дозвола или регистрације возила; коришћење „везе” за избегавање техничког прегледа; добијање здравственог уверења за вожњу без одласка код лекара. Следећи корак могао би бити разговор о узроцима таквог понашања (ниске плате запослених у аутошколама, на техничком прегледу, у саобраћајној полицији; ниска свест грађана о законитости и безбедности; дуготрајне и компликоване процедуре нпр. при регистрацији; недостатак контроле и санкција; друштвена толеранција на корупцију). Рад се заокружава разговором о последицама коруптивних радњи у саобраћају које могу бити друштвене, безбедносне и економске. Друштвене су: губитак поверења у институције (полицију, медицину рада, техничке прегледе, аутошколе); неједнакост међу грађанима; нормализација неетичког понашања. Безбедносне последице су: возачи без знања и вештина учествују у саобраћају; на улицама су неисправна возила; већи број саобраћајних незгода. Економске последице су: смањен прилив новца у државни буџет; трошкови за санацију последица саобраћајних незгода, лечење повређених; нелојална конкуренција у превозу и транспорту. И на крају, ученицима се могу поставити следећа питања: Да ли познајете неки случај корупције у саобраћају у свом окружењу? Шта бисте урадили када би вам саобраћајни полицајац тражио мито да не пише казну за прекорачење брзине? Да ли размишљате да поред вас у саобраћају може бити особа која је купила возачку дозволу и да ли вас то плаши? Шта мислите о томе да ли је могуће искоренити корупцију у саобраћају и како?

ФИЛОЗОФИЈА (средња школа)

Корупција као проблем има више аспеката – друштвени, правни, психолошки, али и етички. Може се рећи да је то и најважнији аспект, односно корен проблема. Рад на вредностима, моралу, личној и друштвеној одговорности свакако припада области филозофије. Чувена филозофска питања као што су шта је добро, а шта зло, шта значи бити праведан, да ли циљ оправдава средства директно се могу повезати са корупцијом.

Када је реч о садржају програма Филозофија, корупција се природно повезује са:

- Кантовом етиком (дужност и морални закон) и схватањем да свако треба да поступа по моралном закону чак и ако му то није у личном интересу;
- Утилитаризмом (Џ. С. Мил) и схватањем да је дело морално ако доноси највећу корист за највећи број људи;
- Аристотеловом етиком врлина и схватањем да морално делање долази из карактера и врлине човека (поштење, праведност, храброст).

Филозофија омогућава да ученици корупцију сагледају не само као кривицу система већ као моралну одлуку појединца и да борба против корупције почиње у нама самим кроз развијање моралног карактера и критичког мишљења. Зато прва област компетенција у *Референтом оквиру компетенција за антикорупцијско деловање* није знање, већ вредност, и то кроз веровање у праведност и једнакост, у поштење, одговорност и интегритет. Дескриптори даље описују сваку од ових вредности. За вредност која се односи на поштење опис гласи:

Ученик

- тврди да је поштење темељ праведног друштва;
- тврди да поштено понашање у друштву доприноси економском развоју друштва и већем степену остварености људских права;
- промовише потребу да се јавно говори о поштењу појединаца и последицама непоштеног понашања;
- заступа становиште да непоштено понашање у друштву треба санкционисати у складу са законом.

Ови описи су, како је то већ наведено, жељени исходи и настава филозофије може дати значајан допринос да се они остваре, посебно ако наставник изабере адекватан начин рада који садржај предмета повезује са реалним животом младих.